

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2013

YEARBOOK

2013

ГОДИНА 4

VOLUME IV

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2013
YEARBOOK
2013

ГОДИНА 4

VOLUME IV

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот

проф. д-р Јованка Денкова

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Блажо Боев
Проф. д-р Лилјана Колева Гудева
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Махмут Челик
Доц. д-р Ранко Младеноски
М-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

Проф. д-р Виолета Димова
Вонр. проф. Луси Караниколова
Доц. д-р Толе Белчев
Доц. д-р Билјана Ивановска
Доц. д-р Јованка Денкова
Доц. д-р Марија Леонтиќ
Доц. д-р Марија Кусевска
Доц. д-р Марија Кукубајска
Виш лектор м-р Снежана Кирова
М-р Весна Коцева

Главен уредник

Доц. д-р Билјана Ивановска

Одговорен уредник

Доц. д-р Нина Даскаловска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Доц. д-р Марија Кукубајска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров, Благој Михов

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph.D.
Prof. Blazo Boev, Ph.D.
Prof. Liljana Koleva – Gudeva, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Mahmut Chelik, Ph.D.
Ass. Prof. Ranko Mladenovski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M.Sc.

Editorial staff

Prof. Violeta Dimova, Ph.D.
Asoc. Prof. Lusi Karanikolova Ph.D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph.D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Leontic, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kusevska, Ph.D.
Ass. Prof. Marija Kukubajska Ph.D.
Lecturer Snezana Kirova, M.A.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph.D.

Editor in chief

Ass. Prof. Nina Daskalovska, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska–Atanasovska
(Macedonian)
Ass. Prof. Marija Kukubajska, Ph.D.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov, Blagoj Mihov

Printing

„Vtori Avgust“ - Stip
Printing No 300

Address of editorial office

Goce Delcev University–Stip
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10A
PO box 201, 2000 Stip
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

д-р Билјана Ивановска д-р Јаготка Стрезовска СИНТАКСИЧКАТА СТРУКТУРА НА ГЛАГОЛИТЕ СО ПРИЗНАКОТ „ЕМОЦИОНАЛНОСТ“ ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Бiljana Ivanovska, Ph.D. Jagotka Strezovska, Ph.D. THE SYNTACTIC STRUCTURE OF THE VERBS WITH THE FEATURE “EMOTIONALITY” IN THE CONTEMPORARY GERMAN AND MACEDONIAN LANGUAGE	7
д-р Билјана Ивановска д-р Нина Даскаловска ПРЕГЛЕД И КЛАСИФИКАЦИЈА НА ГЛАГОЛИТЕ ШТО ИСКАЖУВААТ ПСИХИЧКА СОСТОЈБА ВО ГЕРМАНСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Бiljana Ivanovska, Ph.D. Nina Daskalovska, Ph.D. OVERVIEW AND CLASSIFICATION OF VERBS EXPRESSING PSYCHOLOGICAL STATE IN CONTEMPORARY GERMAN AND MACEDONIAN LANGUAGE	15
д-р Дејан Методијески Костадин Голаков КУРСЕВИТЕ ЗА СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ КАКО ФАКТОР ЗА ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА ТУРИСТИЧКАТА СЕЗОНА Dejan Metodijeski, Ph.D. Kostadin Golakov FOREIGN LANGUAGE COURSES AS A FACTOR FOR PROLONGATION OF THE TOURIST SEASON	23
м-р Ева Ѓорѓиевска КОНЦЕПТОТ НА НАРАТИВЕН ИДЕНТИТЕТ КАЈ ПОЛ РИКЕР И НЕГОВАТА ПРИМЕНЛИВОСТ НА ДЕЛОТО НА МАРСЕЛ ПРУСТ Eva Gjorgjievсka, M.A. THE CONCEPT OF NARRATIVE IDENTITY IN PAUL RICOEUR AND ITS APPLICABILITY ON MARCEL PROUST’S WORK	29
доц. д-р Фадил Хоџа СУЛТАНИ ПОЕТИ ОД 16 ВЕК И НИВНАТА ПОЕЗИЈА Fadil Hodza, PhD SULTANS POETS IN THE XVI CENTURY AND THEIR POETRY	39
Ивана Митева ПРИЧИНИ ЗА КОРИСТЕЊЕ ТЕХНОЛОГИЈА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК Ivana Miteva REASONS FOR USING TECHNOLOGY IN THE ENGLISH LANGUAGE CLASSROOM	49

- м-р Јане Јованов**
ЛИНГВИСТИЧКИОТ РЕЛАТИВИЗАМ ПРЕКУ ПРЕГЛЕДОТ НА
ЕУФЕМИЗМИ И ПРИНЦИПИТЕ НА НОВОГОВОРОТ ВО „1984“
Jane Jovanov, M.A.
LINGUISTIC RELATIVISM THROUGH A REVIEW OF
EUPHEMISMS AND THE PRINCIPLES OF NEWSPEAK IN “1984” 55
- проф. д-р Блаже Китанов**
РАСКАЗИТЕ И ПАТОПИСИТЕ НА АЦО ШОПОВ
Ph.D Blaze Kitanov
STORIES AND TRAVELOGUE NOTES OF ACO SHOPOV 63
- д-р Ранко Младеноски**
ОДНОСОТ НА МАКЕДОНИСТИТЕ ОД 19 ВЕК
КОН АНТИЧКА МАКЕДОНИЈА
Ranko Mladenoski, Ph.D.
THE POSITION OF 19TH CENTURY
MACEDONIAN REFORMERS ON ANCIENT MACEDONIA 73
- д-р Марија Леонтиќ**
СЕМАНТИКАТА НА ТУРСКИОТ СУФИКС
-џи/-чи /-CI/ (-c1, -c1, -cu, -cū, -ç1, -ç1, -çu, -çü)
ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Marija Leontic, Ph. D.
THE SEMANTICS OF THE TURKISH SUFFIX
-џи/-чи /-CI /(-c1,-c1,-cu,-cū,-ç1,-ç1,-çu,-çü)
IN THE TURKISH AND IN THE MACEDONIAN LANGUAGE 83
- д-р Луси Караниколова-Чочоровска**
ЗА ТРАДИЦИЈАТА И МЕНТАЛИТЕТОТ ВО РОМАНОТ
„ЗОНА ЗАМФИРОВА“ ОД СТЕВАН СРЕМАЦ
Lusi Karanikolova-Chochorovska, Phd
ON THE TRADITION AND MENTALITY IN THE NOVEL
„ZONA ZAMFIROVA“ BY STEVAN SREMAC 93
- доц. д-р Махмут Челик**
ЖИВОТНОТО ДЕЛО НА ШУКРИ РАМО (1918-1988)
Mahmut Celik, PhD
THE LIFEWORK OF THE WRITER SHUKRI RAMO 103
- м-р Марија Крстева**
ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА ДЕНЕС – ДАЛИ „ЛОКАЛНОТО“ Е НОВОТО „ГЛОБАЛНО“?
Marija Krteva, MA
IS THE “LOCAL” THE NEW “GLOBAL”? 109
- д-р Марија Кусевска**
СТЕКНУВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА
Marija Kusevska, PhD
DEVELOPING PRAGMATIC COMPETENCE 113

м-р Марија Тодорова м-р Весна Коцева АНКЕТАТА КАКО МЕТОД ЗА НАУЧНО ИСТРАЖУВАЊЕ Marija Todorova, M.A. Vesna Kocева, M.A. SURVEY AS A SCIENTIFIC RESEARCH METHOD	121
Моника Ценова УПОТРЕБАТА НА КОНЦЕПТУАЛНАТА МЕТАФОРА КАКО ПРОМОТОР НА ВЕСТИ ВО НАСЛОВИТЕ НА МАКЕДОНСКИТЕ И АМЕРИКАНСКИТЕ ВЕСНИЦИ Monika Cenova THE USE OF CONCEPTUAL METAPHOR AS A NEWS STORY PROMOTER IN MACEDONIAN AND AMERICAN NEWSPAPER HEADLINES	131
м-р Надица Маркоска ЛЕКСИКАТА ВО ФУДБАЛОТ ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК Nadica Markoska, M.A. FOOTBALL LEXICON OF ITALIAN LANGUAGE	139
м-р Наталија Поп Зариева ФИКЦИЈА ИЛИ РЕАЛНОСТ: ПОПУЛАРНАТА КУЛТУРА НА 21 ВЕК И ПОСТМОДЕРНАТА ЛИТЕРАТУРА Natalija Pop Zarieva, M.A. FICTION OR REALITY: POPULAR CULTURE OF 21 st CENTURY AND POSTMODERN LITERATURE	149
д-р Нина Даскаловска д-р Билјана Ивановска РАЗВИВАЊЕ НА ВЕШТИНИТЕ НА ЧИТАЊЕ Nina Daskalovska, Ph.D. Biljana Ivanovska, Ph.D. DEVELOPING READING SKILLS	155
доц. д-р Марија Емилија Кукубајска Фросина Јованова ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНА СПОРЕДБА: АМЕРИКАНСКАТА БИТ КУЛТУРА СОЦИЈАЛНО АКТИВИРАНА ОД ПОСТМОДЕРНИЗМОТ Marija Emilija Kukubajska, PhD Frosina Jovanova INTERDISCIPLINARY COMPARISON: THE AMERICAN BEAT CULTURE SOCIAALLY ACTIVATED BY POST-MODERNISM	161
проф. д-р Виолета Димова Габриела Николовска ЕТИЧКИТЕ ВРЕДНОСТИ ВО БАЈКИТЕ ОД БРАЌАТА ГРИМ Violeta Dimova, Ph.D. Gabriela Nikolovska ETHICAL VALUES IN THE GRIMM BROTHERS' FAIRY TALES	173

- проф. д-р Димова Виолета**
Гордана Николовска
ВТОР СТРАНСКИ ЈАЗИК ВО СОВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ – АСПЕКТИ И
УСЛОВИ ЗА НЕГОВО ИЗУЧУВАЊЕ
Ph.D. Dimova Violeta
Gordana Nikolovska
SECOND FOREIGN LANGUAGE IN CONTEMPORARY EDUCATION:
ASPECTS AND CONDITIONS FOR ITS ACQUISITION 179
- м-р Драгана Кузмановска**
м-р Биљана Петковска
Весна Ничева
УСПЕШЕН ТРАНСФЕР НА ПОГОВОРКИТЕ И
ПОСЛОВИЦИТЕ ОД ЕДЕН ВО ДРУГ ЈАЗИК
M.A. Dragana Kuzmanovska
M.A. Biljana Petkovska
Vesna Nicheva
SUCCESSFUL TRANSFER OF PROVERBS AND SAYINGS
FROM ONE LANGUAGE INTO ANOTHER 183
- м-р Јована Караникиќ**
ИМИЊАТА ОД СТРАНСКО ПОТЕКЛО КАКО КУЛТУРНИ РЕФЕРЕНЦИ ПРИ
ПРЕВОД НА КНИЖЕВНИ ТЕКСТОВИ
Jovana Karanikik, MA
THE NAMES OF FOREIGN ORIGIN AS CULTURAL REFERENCES IN THE
TRANSLATION OF LITERARY TEXTS 191
- м-р Снежана Кирова**
КАКОВ НАСТАВНИК ВСУШНОСТ САКАМЕ
Snezana Kirova
WHAT KIND OF A TEACHER DO WE ACTUALLY WANT 201
- м-р Татјана Уланска**
м-р Весна Коцева
ПРОФИЛОТ НА ИДНИОТ ПРЕВЕДУВАЧ И ТОЛКУВАЧ ВО ПРЕСРЕТ
НА ВЛЕЗОТ НА МАКЕДОНИЈА ВО ЕУ
Tatjana Ulanska, M.A.
Vesna Koceva, M.A.
THE PROFILE OF THE FUTURE TRANSLATOR AND INTERPRETER
IN THE ACCESSION PROCESS OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA
IN THE EUROPEAN UNION 207

Оригинален научен труд
Original research paper

СЕМАНТИКАТА НА ТУРСКИОТ СУФИКС -џи/-чи /-CI/ (-сi, -сi, -сu, -сü, -џi, -џi, -џu, -џü) ВО ТУРСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

д-р Марија Леонтиќ

Апстракт

Македонскиот и турскиот народ живееле заедно пет века и турското влијание врз македонскиот јазик е големо. Влијанието на турскиот јазик врз македонскиот јазик може да се следи главно од 16 век до денес, во услови на успешно спроведена стандардизација на нормираниот македонски јазик.

Турскиот јазик влијаел врз морфологијата на македонскиот јазик. Влијанието на турскиот јазик врз морфолошкиот систем на македонскиот јазик се гледа особено во внесување на нови суфикси, како што е -џи/-чи /-CI/ (-сi, -сi, -сu, -сü, -џi, -џi, -џu, -џü). Овој суфикс има зборообразувачка функција. Пр. алвација, бозација, бојација, гајдација, билетчија, бурекчија, саатчија, симитчија, килимџија и сл.

Турскиот суфикс -сi, -сi, -сu, -сü, -џi, -џi, -џu, -џü (-џи/-чи) успеа да се оддели од лексичката заемка, да стане самостоен и да добие зборообразувачка функција во македонскиот јазик. Пр. филмација, фудбалџија, компјутерџија, љубовџија, скапџија, сметкаџија, шегација и др.

Во овој труд ќе се анализира семантиката на турскиот суфикс џи/-чи (-сi, -сi, -сu, -сü, -џi, -џi, -џu, -џü) во турскиот и во македонскиот јазик.

Клучни зборови: македонски јазик, турски јазик, турски суфикс џи/-чи (-сi, -сi, -сu, -сü, -џi, -џi, -џu, -џü), семантика на џи/-чи (-сi, -сi, -сu, -сü, -џi, -џi, -џu, -џü).

THE SEMANTICS OF THE TURKISH SUFFIX -џи/-чи /-CI/ (-сi, -сi, -сu, -сü, -џi, -џi, -џu, -џü) IN THE TURKISH AND IN THE MACEDONIAN LANGUAGE

Marija Leontic, Ph. D.

Abstract

Macedonian and Turkish people had lived together for five centuries and Turkish influence on the Macedonian language is enormous. The influence of the Turkish language on the Macedonian can be traced back to the 16th century

and continues till today when we have a successfully completed standardization of the Macedonian language.

The Turkish language greatly influenced the Macedonian morphology. The influence of the Turkish on the morphological system of the Macedonian language is particularly evident in the introduction of new suffixes like -џи/-чи /-Cİ/ (-с1, -сi, -су, -сü, -џ1, -џi, -џу, -џü). This suffix has a wordformation function. For ex. Пр. алвација, бозација, бојација, гајдација, билетчија, бурекчија, саатчија, симитчија, килимџија etc.

The Turkish suffixes -с1, -сi, -су, -сü, -џ1, -џi, -џу, -џü (-џи/-чи) managed to separate from the lexical borrowings, to become independent and to have a wordformation function in the Macedonian. For ex. филмација, фудбалџија, компјутерџија, љубовџија, скапчија, сметкаџија, шегаџија and so on.

In this study the semantic properties of the Turkish suffix will be discussed џи/-чи (-с1, -сi, -су, -сü, -џ1, -џi, -џу, -џü) in both the Turkish and the Macedonian language.

Key words: *Macedonian language, Turkish language, Turkish suffix џи/-чи (-с1, -сi, -су, -сü, -џ1, -џi, -џу, -џü), semantics of џи/-чи (-с1, -сi, -су, -сü, -џ1, -џi, -џу, -џü).*

1. Вовед

Македонскиот и турскиот народ живееле пет века и турското влијание на македонскиот јазик е големо. Влијанието на турскиот јазик врз македонскиот јазик може да се следи главно од 16 век до денес, во услови на успешно спроведена стандардизација на нормираниот македонски јазик. Во текот на петвековниот јазичен контакт на македонскиот со турскиот јазик навлегувањето на турските суфикси се одвивало паралелно со навлегувањето на турските лексички заемки. Народот во секојдневната комуникација заедно со изведените лексички заемки присвојувал и суфикси што имаат зборообразувачка функција, коишто не знаел дека се суфикси.

Во рамките на лексичките заемки од турско потекло се наоѓа турскиот суфикс -џи/-чи (-с1, -сi, -су, -сü, -џ1, -џi, -џу, -џü), кој со текот на времето во македонските говори навлегол во поголем број во споредба со другите суфикси. Со текот на времето овој суфикс во македонскиот јазик покажа голема омиленост, прифатеност и продуктивност. На почетокот суфиксот -џи/-чи навлегувал заедно со лексичките заемки од турско потекло, кои пред сè означувале вршител на дејство, а помалку носител на одредена карактеристика. Но потоа, пополека, овој фреквентен турски суфикс како носител на тие значења почнал да се одделува од основата на турските заемки, да се осамостојува и да се употребува за изведување на зборови од македонско и интернационално потекло или, што е уште поинтересно, за образување турски зборови по пат на аналогија.

До стандардизацијата на македонскиот јазик, суфиксот -џи/-чи навлегувал со изворната форма, во помал број примери останувал таков, во најголем број случаи доживувал спонтани адаптации (-џија, -чија, -џиа, -џиа, -џја, -џја, -џика, -џика, -џивка, -џифка, -џифка, -џија, -џија, -џи(и)џа, -џи(и)џа, -џиџа, -џиче, -џиче, -џивче, -џиџе, -џиџе), а во ограничен број примери видоизменувања (-џија, -џија, -џика, -џиџе, -џиа) зависно од говорите со коишто доаѓал во допир.

По стандардизацијата на македонскиот јазик најчесто се користи адаптираната форма -џија/-чија, а изворните форми -џи/-чи се својствени за одредени лексички слоеви. Со нормирањето, видоизменетите форми не се внесени во литературниот македонски јазик, но можат да се сретнат во македонските говори и дијалекти. Но токму проширените адаптирани форми (-џија/-чија) и осамостојувањето на суфиксот -џи/-чи со негово додавање на зборови од македонско, турско и интернационално потекло и градењето на нови лексеми (пр. *шегаџија*, *компјутерџија* и сл.), ја обнови продуктивноста на овој суфикс и го утврди неговото место во зборообразувачкиот систем на македонскиот јазик. Но сè повеќе беше забележливо дека новите изведени зборови со суфиксот -џи/-чи добиваат стилска обоеност и подоминантно се наметнува значењето носител на карактеристика за сметка на значењето вршител на дејство (пр. *тремаџија*, *лакомџија*). Овие промени се случуваа во тек на неколку децении како одраз на општествено-економските и јазичните промени во Македонија што оставија свои траги во стандардниот говор и дијалектите.

2. Семантика на турскиот суфикс -џи/-чи /-CI/ (-ci, -ci, -cu, -cü, -ci, -ci, -cu, -cü)

Суфиксот -џи/-чи /-CI/ -ci, -ci, -cu, -cü, -ci, -ci, -cu, -cü во турскиот јазик главно означува лице што се занимава со нешто или лице кое се карактеризира со нешто¹. Суфиксот -џи/-чи поради својата голема продуктивност развил специфични нијанси на семантики, како што се:

- лице со одредено занимање, професија (пр. *dişçi*: заболечар);
- лице кое некоја работа ја врши како должност (пр. *biletçi*: билетар);

¹) Интересен е фактот дека во периодот на османско-турскиот јазик во турскиот јазик имало многу зборови од арапско и персиско потекло кои имале конкурентни суфикси во однос на изворниот турски суфикс -ci, -ci, -cu, -cü, -ci, -ci, -cu, -cü (-џи/-чи). Такви се персиските суфикси -ger, -kâr, -dar (пр. *kimyağar*: хемичар; *bestekâr*: композитор; *sancaktar*: знаменосец) и арапскиот суфикс -î (пр. *ke-manî*: виолинист) кои покажале голема продуктивност во турскиот јазик. Бидејќи турцизмите во македонскиот јазик навлегувале во периодот на османско-турскиот јазик, реално е да се очекува да има бројни заемки со гореизложените персиски и арапски суфикси. Но материјалот покажува дека нивниот број е незабележителен, а додека заемките со турскиот суфикс -џи/-чи се најбројни. И во современиот турски јазик лексемите со гореизложените персиски и арапски суфикси најчесто се заменети со суфиксот -џи/-чи: *kimyaçı*: хемичар, *besteci*: композитор; *sancakçı*: знаменосец; *ke-mançı*: виолинист и сл.

- лице кое е сопственик на нешто (пр. *hancı*: анџија);
- вршител на некое дејство (пр. *yolcu*: патник);
- одредени карактеристики на лица (пр. *yabancı*: странец);
- склоност кон нешто или навика (пр. *kavgacı*: кавгација);
- љубител на нешто (пр. *pastacı*: љубител на торти);
- идеолошка, верска или која било друга припадност (пр. *solcu*: левичар).

При навлегувањето во македонскиот јазик овие суфикси во најголем број примери ја задржале истата функција, но воедно во одреден број примери добиле и специфични функции.

Турските лексички заемки и новите лексеми градени со осамостоениот суфикс *-ци/-чи* во македонскиот јазик ги имаат следниве семантики:

- лице кое е вршител на дејство;
- лице со изразени карактеристики;
- лице што припаѓа некаде или во нешто;
- називи на разни поими.

2.1. Прва семантика на лексемите образувани со турскиот суфикс *-ци/-чи* – лице кое е вршител на дејство

а) **Лице кое е вршител на одредена постојана дејност** – што може да биде од вонстопанска област (пр. административно-правна и банкарска, војничка, медицинска, спортска и сл.) или од стопанска област (пр. трговска, занаетчиска, транспорт и сл.). Лицето е вршител на овие постојани дејности кои имаат, пред сè, професионална карактеристика за да си обезбеди егзистенција за себе и за своето семејство. Ваквиот вид изведени лексеми со суфиксот *-ци/-чи* што изразуваат лице кое е вршител на одредена постојана дејност се сретнуваат во поголем број примери, затоа што Османлиите со себе на овие простори донеле многу нови професии кои домашното население ги прифатило или професии кои го мотивирале и инспирирале населението да создаде слични професии, а тие биле изразувани токму со суфиксот *-ци/-чи*.

Суфиксот *-ци/-чи* изразува лица кои се вршители на следниве постојани дејности:

- **административно-правна и банкарска**: авалеџија, азнаџија, апсанџија, башкапуџија, бегликџија, бејтулмалџија, бекџија, вирџиџија, дервенџија, дерухдеџија, ѓумрукџија, елџија, занданџија, јаџија, јасакџија, календарџија, капиџија, колџија, мамелеџија, небетџија, харачџија;
- **војничка**: акинџија, аскерџија, барабанџија, бомбаџија, ешкинџија, караулџија, коруџија, нишанџија, патролџија, топџија, улуфеџија, черисуруџија;

- **духовна:** псалтирција;
- **занаетчиска:** абација, агџи, ајнаџија, алваџија, амамџија, ашџија, бакарџија, балтаџија, бардакџија, барутџија, басмаџија, батанџија, бесџија, бинаџија, бичакџија, бичкиџија, бозаџија, бојаџија, бонбонџија, бунарџија, бурекџија, варџија, винарџија, водација, водоводџија, газозација, гајдација, гајтанџија, гиљвиџија, грнетација, давуџија, дајреџија, демирџија, дермонџија, дикидџија, дограмаџија, дондурмаџија, дуварџија, дукменџија, геврекџија, геризџија, гџубреџија, гунлукџија, ејнеџи, екмекџија, електриџија, елекџија, еснафџија, забанџија, занаџија, зарбханџија, зенберекџија, зурлаџија, ибрикџија, изметџија, ипликџија, јаџија, јамаџија, јаурџија, јорганџија, јапаџија, кавалџија, кавџија, кадраџија, казанџија, калаџија, калакџија, калапџија, калдрмџија, калемџија, калканџија, калпакџија, калџија, кантарџија, каснаџија, катранџија, кафтанџија, кашкавалџија, кебеџија, кесаџија, кечеџија, кивурџија, килимџија, кирџија, киришџија, клучарџија, компјутерџија, кондураџија, кујунџија, кулханџија, курџија, ламбаџија, лаутаџија, леблебиџија, лимонатаџија, лифтаџија, луџија, лустраџија, мадемџија, мајмунџија, малтерџија, марангосџија, маџунџија, местџија, млекаџија, мумџија, мутаџија, мухасебеџија, накавџија, наланџија, налчеџија, наргилџија, нуменеџија, нускаџија, оџија, оџакџија, пампурџија, папукџија, папуџија, паркетџија, пачаџија, пашмакџија, пекмесџија, пенкалџија, пишереџија, плитарџија, поткиваџија, прстенџија, пулџија, ракиџија, саатџија, сакаџија, саламџија, салепџија, самарџија, сандакџија, сапунџија, свирџија, симитџија, синџирџија, скаџија, скараџија, сладолетџија, соџија, сомунџија, софраџија, срмаџија, струџија, табакџија, табанџија, тавџија, таџија, таџија, тамбурџија, тапанџија, театарџија, тезгаџија, телефонџија, тенеџија, трионџија, туџија, тулаџија, тулбенџија, тутунџија, туфџија, каџија, кебапџија, кџија, керамидџија, кџија, кџија, кустекџија, утуџија, фенерџија, филмаџија, фотографџија, фудбалџија, фурниџија, хамирџија, чадорџија, чалгаџија, чамурџија, чанакџија, чаракџија, чешмеџија, чибукџија, чивиџија, чикрикџија, чоџија, чомлекџија, чохаџија, џамџија, џебеџија, џеџија, шалтерџија, шербетџија, шеџија, шеџија, шеширџија, шкембеџија, шурупџија;
- **земјоделска:** арманџија, арпаџија, арџија, афионџија, бавчаванџија, бостанџија, браздаџија, гинл’укџија, емивџија, зарзаватџија, компирџија, косаџија, костенџија, лимонџија, памукџија, параспурџија, кџија, чџија, четвртџија, чивџија, шарлаганџија;

- **лов:** авција, бинекчија, грипчија, далјанција, доганција, јавеџија, ловџија, турнаџија, чакџија, шахинџија;
- **медицина:** дерманџија, едзација, екимџија, икимџија;
- **спортска:** баскетчија;
- **сточарска:** булукчија, исполџија, ишчија, котарџија, кутџија, мандраџија, суруџија;
- **транспорт:** автобусџија, автомобилџија, арабаџија, билетчија, вагонџија, велосипетџија, гемиџија, дујменџија, каикџија, калинџија, камилџија, камионџија, карванџија, катарџија, кираџија, корабџија, кочиџија, мезилџија, пајтонџија, поштаџија, саиџија, салџија, скелеџија, трамвајџија;
- **трговска:** алаџија, анџија, ахтарџија, баждарџија, бањаџија, безирџија, безистенџија, бифеџија, бугурџија, бузаџија, газетџија, гурбетџија, дереџија, дерменџија, динкаџија, дуканџија, гемиџија, ескиџија, кафеанџија, кафеџија, керестеџија, килерџија, крчмаџија, кџија, меанџија, пазарџија, пешкирџија, пештемалџија, сергиџија, спорџија, тавминџија, топтанџија, тухаџија, керестеџија, халаикџија.

б) Лице кое е вршител на минлива дејност – за одреден или неодреден временски период. Но лицето може да е вршител на минлива дејност што се случува по лична желба или желба на другите, како дел од одредени церемонии, собири и слично коишто немаат професионална карактеристика. Ваквиот вид изведени лексеми со суфиксот -џи/-чи што изразуваат лице кое е вршител на минлива дејност се сретнуваат во мал број примери: аберџија, аманетџија, аминџија, даваџија, дилинџија, испатџија, истеџија, конакџија, муштулџија, наводџија, нозбаџија, постаџија, потерџија, риџија, сеирџија, семинарџија, таинџија, тримарџија, фестивалџија, хајкаџија, хонорарџија, главаџија и сл. Во оваа група може да ги ставиме и лексемите гулабџија, загарџија, кои изразуваат лица кои имаат одредено хоби што може да има минлив карактер.

2.2. Втора семантика на лексемите образувани со турскиот суфикс -џи/-чи – Лице со изразени карактеристики по кои се препознава од страна на луѓето во одредена средина. Овие карактеристики можат да бидат позитивни или негативни, но се доминантни и затоа стануваат знак по кој се препознава лицето. Овој суфикс изразува лица со следниве изразени карактеристики:

а) Лице со изразени позитивни или негативни карактеристики на духовен, душевен, ментален или физички план: аирџија, асеџија, атерџија, биринџија, борбаџија, вампирџија, воперџија, газепџија, големџија, делинџија, драмџија, дркаџија, дубарџија, ѓозбоџија, залумџија, злокесеџија, зорбаџија, зулумџија, икономџија, инаетџија, илџија, итиџија, јалакџија, касканџија, нагонџија, настранџија,

потракчија, прпација, ‘рмбација, салтанција, самофалбација, севапчија, сурлација, тремација, тупација, фудулција и сл.;

б) Лице со изразени навик или склоности: азариција, ајанција, ајнација, ашикчија, бадијалција, батакчија, белџација, боклукчија, бунтација, бурмутција, вересиција, викендција, винација, вревација, врскација, гагација, гезмеција, готованција, двојкација, динарција, кавгација, гечкенција, гурултација, дамација, димција, дузенција, гурултација, еветчија, евтинција, егленција, екранција, енгериција, есапчија, зијанција, женкарција, ифтирција, јаланција, јардџмција, капакчија, картација, комарција, критикација, кусурција, кџџкчија, лакомција, лакрдација, лафчија, љубовција, мајтапчија, манција, мастрафчија, митација, муабетција, муфтеција, назламација, неатериција, паковција, палаврација, пантација, пљачкација, покериција, прскација, рушветчија, силеција, скапчија, сметкација, споменција, станција, таблација, таврација, тепација, тројкација, трскација, келепурција, фајдеција, фалбација, фрајдија, чаламција, џевација, џепчија и сл.;

в) Лице со изразено умеџење, вештина или способност: зарција, исеција, коџација, марифетчија, мегданција, менкација, орација, пеливанција, пеналција, песнација, планција, рачунција, ритмација, рокација, ролција, суперпеналција, тертипчија, туркиција, карција, унерција, финтација, џинција, шлагериција и сл.;

г) Лице со изразена општествено-економска или социјална карактеристика: делција, идамција, мирасчија, муфљусчија, најчорбаџија, ортакчија, паролција, пендрекчија, печалција, пиштолџија, повелџија, подрумџија, политикација, револверџија, риџација, сурекчија, чифлиџија, чорбаџија и сл.

2.3. Трета семантика на лексеми образувани со турскиот суфикс -џи/-чи – Лице што припаѓа некаде или во нешто по лична желба, по желба на другите или како дел од некоја обврска или должност.

а) Лице што припаѓа на група луѓе службено или неслужбено: арамиџија, бандација, бозгунџија, бујурџија, друмкесеџија, јанкесеџија, јолџија, комитација, комитетчија, коморџија, патролџија, кесеџија, шајкаџија и сл.;

б) Лице што ѝ припаѓа на одредена област: јабанџија, теренџија, балканџија, стамболџија, фулуриџија и сл.

2.4. Четврта семантика на лексеми образувани со турскиот суфикс -џи/-чи – Назив на разни поими:

а) Назив на предмет: камџија;

б) Назив на птица: таклаџија;

в) Назив на боја: турунџија;

- г) **Назив на мерка:** шиникчија;
- д) **Назив на географски поим:** кајнарџија.

3. Заклучок

Инфилтрацијата на турскиот суфикс -џи / -џи во македонскиот јазик бил еден долг и сложен процес, кој иако се одвивал во период на отсуство на нормиран македонски јазик покажува специфични карактеристики. Турскиот суфикс -џи / -џи кој успеал да навлезе и да се осамостои во македонскиот јазик ги има следниве карактеристики:

- во периодот на инфилтрацијата во македонскиот јазик имал свое утврдено место во турскиот јазик и се карактеризирал со голема фреквентност;
- бил омилен од страна на македонскиот народ, но воедно внесувал економичност, нијанса или дистинкција во значењето;
- овозможувал разновидност во народниот говор и стилска обоеност во усното народно творештво кое било најразвиено во периодот на нивното навлегување;
- не е навлезен самостојно, туку во рамките на турските лексички заемки;
- успеал да се оддели и осамостои со своја специфичност и семантика затоа што многу долго и фреквентно се употребувал во рамките на турските лексички заемки кај поголем број македонски говори.

При навлегувањето во македонскиот јазик турскиот суфикс -џи / -џи во најголем број примери ја задржал истата функција како во турскиот јазик, но воедно во одреден број примери добил и специфични функции.

Турските лексички заемки и новите лексеми градени со осамостоениот суфикс -џи/-џи во македонскиот јазик ги имаат следниве семантики:

- лице кое е вршител на дејство;
- лице со изразени карактеристики;
- лице што припаѓа некаде или во нешто;
- називи на разни поими.

Библиографија:

1. Велковска, Снежана; Антевска, Веновска Снежанка; Маџоска, Груевска Симона; Михајловска, Додевска Олгица; Грујовска, Јованова Елена; Џамбазова, Петрова Снежана; Ристеска, Стефановска Фани; Тантуровска, Лидија; Евроска, Топлиска Катица; Цветановски, Гоце; Ралповска, Бандиловска Елизабета; Дрвошанов, Васил; Каранфиловски, Максим; Цветковски, Живко (2003). *Толковен речник на македонскиот јазик. Том 1*. Институт за македонскиот јазик „Крсте Мисирков“ - Скопје;

2. Велковска, Снежана; Велковска, Бисерка; Антевска, Веновска Снежанка; Михајловска, Додевска Олгица; Грујовска, Јованова Елена; Јовеска, Оливера; Каранфиловски, Максим; Ристеска, Стефановска Фани; Евроска, Топлиска Катица; Цветановски, Гоце; Ралповска, Бандиловска Елизабета; Цветковски, Живко. (2005). *Толковен речник на македонскиот јазик. Том 2.* Институт за македонскиот јазик „Крсте Мисирков“ - Скопје;
3. Велковска, Снежана; Велковска, Бисерка; Антевска, Веновска Снежанка; Маџоска, Груевска Симона; Ѓоргиева, Давкова Светлана; Конески, Кирил; Каранфиловски, Максим; Ралповска, Бандиловска Елизабета; Ристеска, Стефановска Фани; Денчова, Стоевска Еленка; Евроска, Топлиска Катица; Цветановски, Гоце; Цветковски, Живко (2006). *Толковен речник на македонскиот јазик. Том 3.* Институт за македонскиот јазик „Крсте Мисирков“ - Скопје;
4. Димитровски, Тодор; Корубин, Благоја; Стаматоски, Трајко (1986). *Речник на македонскиот јазик.* Македонска книга - Скопје;
5. Ergin, Muharrem (1985). *Türk Dil Bilgisi.* Voğaziçi Yayınları - İstanbul;
6. Конески, Кирил (1995). *Зборообразувањето во современиот македонски јазик.* Бона - Скопје;
7. Леонтиќ Марија (2009). *Турските суфикси во македонскиот јазик со паралели од македонската патронимија и топонимија* (необјавена докторска дисертација). Универзитет „Свети Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје;
8. Настева Јашар, О. (1987). *Турските елементи во јазикот и стилот на македонската народна поезија.* МАНУ - Скопје;
9. Настева Јашар Оливера (2001). *Турските лексички елементи во македонскиот јазик.* Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ - Скопје.